

Bunzing en boommarter laten zich niet vaak zien

Tussen 2016 en 2023 is de verspreiding van de bunzing en boommarter in Nederland gemonitord in regio's waar de marters wel kunnen voorkomen, maar de jaren ervoor niet zijn aangetroffen. De bunzing is in 61 en boommarter in 77 van de 905 onderzochte locaties waargenomen. Een welkome aanvulling voor het verspreidingsbeeld.

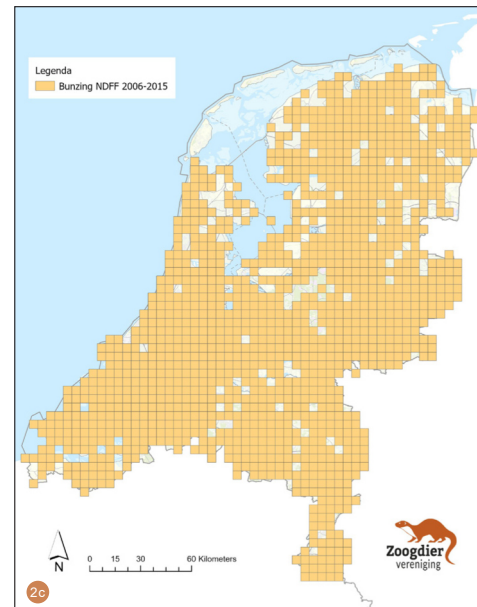
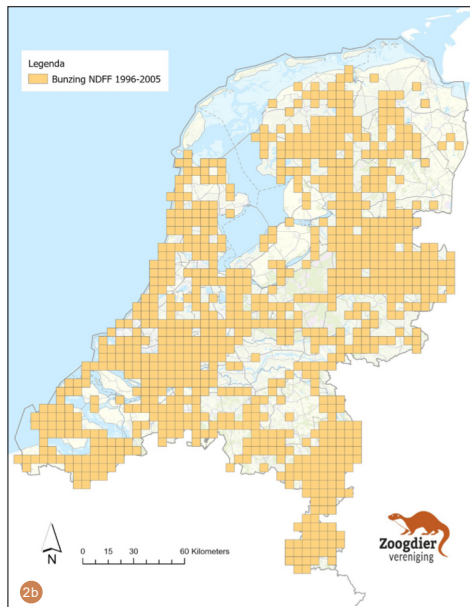
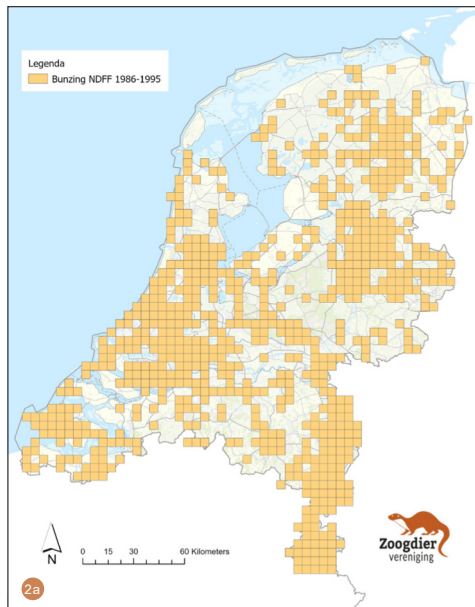
Tekst Sil Westra, Vincent Elders

Met de bunzing¹ lijkt het niet goed te gaan in Nederland. De aantallen zijn zeer waarschijnlijk kleiner geworden vergeleken met de jaren tachtig en negentig. De gecombineerde trend van de kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel) laat voor heel Nederland een kleine afname zien in de periode 1997 - 2019 (Zoogdierverseniging, 2020). Wel is er een flinke toename in de verspreiding in drie tijdperiodes van tien jaar voorafgaand aan de start van het

¹ Bunzing herkent voorzichtig de omgeving. (Foto: Martin Mollet / Saxifraga)

NEM in 2016² (zie kader NEM VO Marters). Maar die toename is zeer waarschijnlijk het resultaat van nieuwe methoden en het waarnemerseffect: het gebruik van wildcamera's is sinds 2010 enorm gegroeid, er zijn meer en fanatiekere waarnemers en bovendien is het voor hen gemakkelijker om waarnemingen door te geven.

De boommarter lijkt het vooral nog een stuk beter te doen dan de bunzing. De waarnemingen breiden zich

NEMVOMarters

Sinds 2016 loopt het Netwerk Ecologische Monitoring meetprogramma Verspreidings-onderzoek Marters (NEMVOMarters). Voorheen heette dit kortweg BuBo, een afkorting van bunzing en boommarter. Dit onderzoek richt zich op het letterlijk in beeld brengen van de verspreiding van bunzing en boommarter. Voor de Habitatrichtlijn rapporteert Nederland elke zes jaar aan de Europese Commissie over de Staat van Instandhouding (Svi) van deze soorten. Het verspreidingsgebied vormt samen met populatie, habitat kwaliteit & -kwantiteit en het toekomstperspectief de vier hoofdpijlers van de Staat van Instandhouding van een soort. De hoofdtaak van het NEM is het aanleveren van de benodigde data voor die rapportages. Het NEM brengt het verspreidingsareaal van de soorten in beeld. Het onderzoek zegt niets over de aantalsontwikkeling of populatiegrootte.

2 Verspreiding van bunzing (van links naar rechts 2a 1986-1995; 2b 1996-2005; 2c 2006-2015). Bron NDF/ Zoogdierdatabank

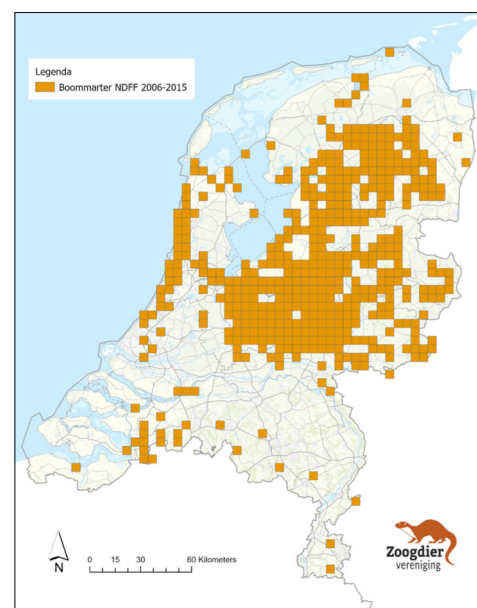
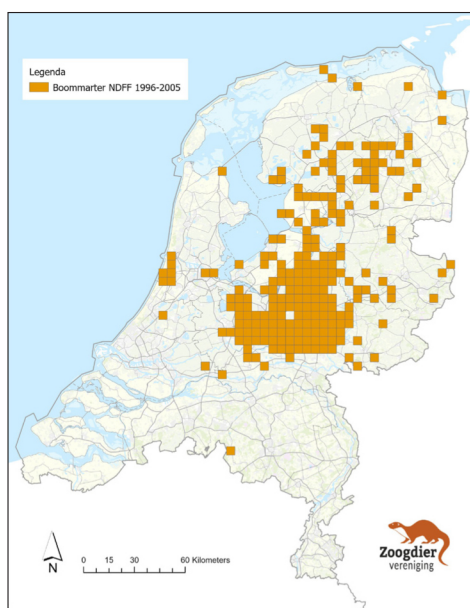
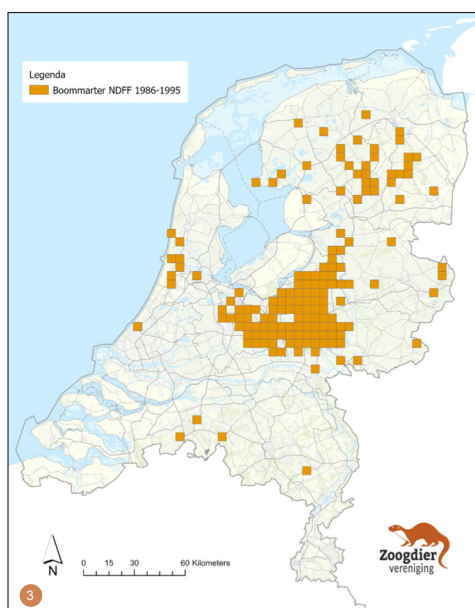
steeds verder uit en de soort wordt steeds vaker en in grote delen van het land waargenomen, ook in kleine bosjes in open landschap 3. Omdat boommarters veel specifiekere eisen stellen aan hun leefgebied en er al sinds de jaren zeventig gericht onderzoek naar de soort wordt gedaan is het waarnemerseffect naar verwachting minder groot en kan op basis van de toename in verspreiding aangenomen worden dat ook hun aantallen toenemen (Westra et al., 2019).

Het doel van deze studie was om in lege uurhokken – de hokken die niet worden ingevuld met passieve waarnemingen op onder andere waarneming.nl – de aan- of afwezigheid van bunzing en boommarter vast te stellen met gericht onderzoek.

Methode

We hebben vrijwilligers gezocht in gebieden waar veel legehokken zijn maar de habitat wel geschikt lijkt voor de soorten. Voor de bunzing zijn dit voornamelijk Zeeuws-Vlaanderen, Flevoland en het noorden

3 Verspreiding van boommarter (van links naar rechts 1986-1995; 1996-2005; 2006-2015). Bron NDF/ Zoogdierdatabank

van Noord-Holland. Voor de boommarter zijn dat Midden- en Oost-Brabant, Limburg en de grensregio's van Groningen en Drenthe. Het onderzoek richt zich binnen deze regio's op hokken waar deze soorten wel kunnen voorkomen, maar de afgelopen vijf jaar niet zijn aangetroffen. We hebben de vrijwilligers gevraagd om op strategische locaties wildcamera's te plaatsen en uit te lezen.

De wildcamera-opstelling die is gebruikt voor het veldonderzoek van meetnet NEM Marters is gebaseerd op de 'Sardientjesmethode' (La Haye et al., 2017; Westra et al., 2021). Hierbij wordt een geperforeerd blikje met sardines gebruikt als lokmiddel ⁴. De opstelling is gestandaardiseerd en wordt in meerdere grote wildcamera-projecten in Nederland toegepast.

De vrijwilligers leenden de wildcamera's van de Zoogdierverseniging of zetten hun eigen wildcamera in. Ze stemden onderling af waar ze die in de zoekgebieden plaatsten. De zoekgebieden bestaan uit uurhokken van 5 x 5 kilometer die zich in de periferie van actuele verspreidingsgegevens van de doelsoorten bevinden en geen bekende waarnemingen hebben. Camera's werden zowel voor bunzing als boommarter gericht uitgezet door te kijken naar landschappelijke kenmerken en voorkeurs habitat voor de beide soorten. Jaarlijks werden de camera's uitgezet in drie specifieke periodes. Voor bunzing waren dat twee periodes: 15 maart - 30 april en 15 juli - 31 augustus en voor de boommarter één periode: 1 juni - 15 juli. Telkens bleef de camera minimaal vier weken staan. Beelden werden verwerkt in het wildcamera-data-verwerkingssysteem Agouti (Casearet al., 2019).

Resultaten tot op heden

In de acht jaar onderzoek - 2016 en 2023 - hebben ruim vijftig vrijwilligers 905 locaties in 209 uurhokken onderzocht. Ze maakten gebruik van vijftig leencamera's en twintig eigen camera's. De bunzing is in 61 en

⁴ Een geperforeerd blikje met sardines fungeert als lokmiddel voor bunzing en boommarter. (Foto: Sil Westra)

boommarter in 77 van de 905 voorheen lege uurhokken waargenomen. Deze nieuwe resultaten actualiseren de tot 2015 bekende verspreidingsgegevens van de soorten ⁵ ⁶.

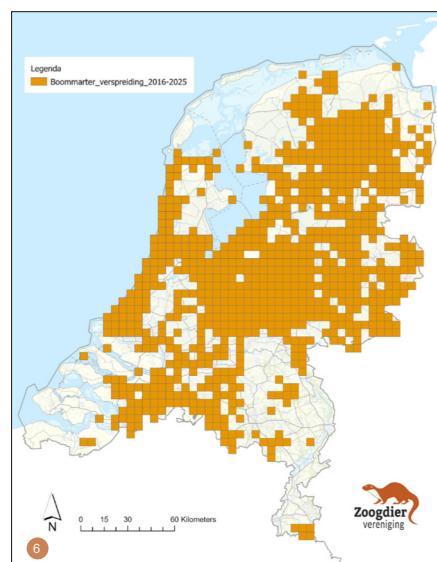
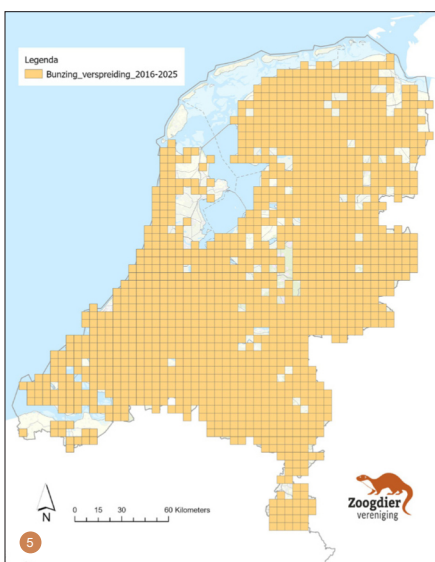
Het nadeel van de methode en het werken met vrijwilligers is dat je niet gericht onderzoeksgebieden kan selecteren maar dat je afhankelijk bent van waar ze aan de slag kunnen en willen. Dat verklaart bijvoorbeeld waarom er geen onderzoek is gedaan in West-Brabant en Zeeuws-Vlaanderen. Er waren daar geen of onvoldoende vrijwilligers te vinden. De verzamelde gegevens binnen het NEM kunnen dus niet als landsdekkend en volledig worden beschouwd. Naar verwachting zijn er nog veel aanvullende gegevens te verzamelen door gericht vrijwilligers te zoeken in potentieel leefgebied waarvan nu gegevens ontbreken.

Boommarter en bunzing laten zich over het algemeen heel wisselend vangen op wildcamera's. Vaak zijn de beelden goed te determineren maar niet van bijzonder goede kwaliteit omdat de soorten snel en vaak schuw of terughoudend zijn naar vreemde objecten zoals wildcamera's in hun leefgebied. Maar in sommige gevallen lieten dieren zich uitgebreid fotograferen en leverde dat spectaculaire beelden op ⁷.

Hoe nu verder?

Ondanks de grote inspanning en vele onderzochte uurhokken levert het verspreidingsonderzoek relatief weinig waarnemingen van de doelsoorten in lege uurhokken op. Het lage aantal waarnemingen, in relatie tot de inspanning, is niet geheel onverwacht gezien er alleen onderzoek wordt gedaan in uurhokken buiten het bekende verspreidingsgebied. In deze gebieden zijn de soorten waarschijnlijk in lage dichtheden aanwezig of geheel afwezig. Voor beide soorten is het daarom logischerwijs niet gelukt om een betrouwbare verspreidingstrend te berekenen. De komende jaren gaan we onze inspanning richten op het omvormen van het meetnet om populatietrends te kunnen berekenen.

Populatietrends geven over het algemeen betere informatie over hoe het daadwerkelijk gaat met een soort. Als een soort het niet goed doet kan de verspreiding jarenlang stabiel blijven ondanks afnemende dichtheden. Een goed voorbeeld hiervan zijn de trendgegevens voor gewone pad van RAVON waarvan

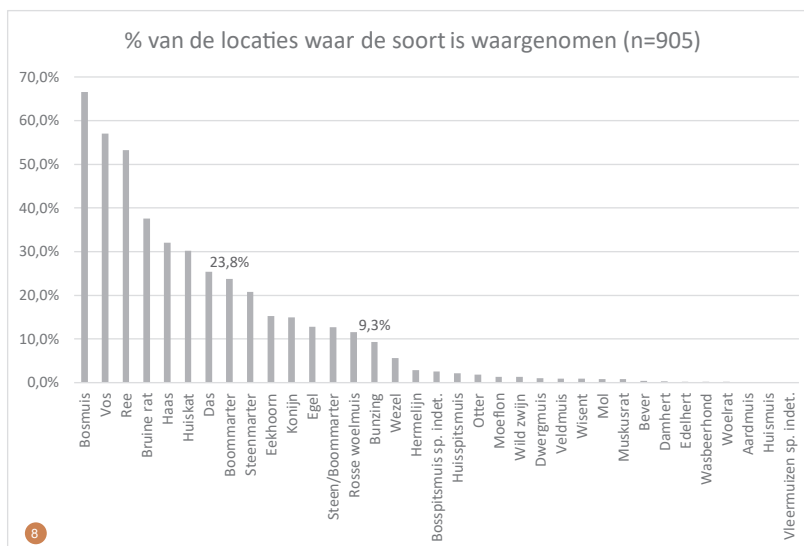

de verspreidingsrend nog steeds stabiel is terwijl de populatie volgens de trendberekening met 60% is afgenomen sinds 2011 (Nature Today, 2024). Het bepalen van een populatietrend vergt echter een andere en meer secure aanpak voor het verzamelen van data.

Met behulp van cameravallen is het lastig om absolute aantallen van een soort te bepalen, met als uitzondering soorten die als individu kunnen worden herkend op cameravalbeelden. Hierdoor wordt er vaak gewerkt met de hoeveelheid waarnemingen of kans op detectie als maatstaf voor populatiegrootte. Door jaarlijks op een voldoende aantal vastelocaties binnen bekend leefgebied te monitoren, kan vervolgens de verandering in kans op detectie over de jaren heen worden bepaald (Twining et al., 2024). De mate van verandering van de kans op detectie over tijd is de trend.

Voor bunzing verkennen we de mogelijkheid om het onderzoek met behulp van een Struikrover te gaan uitvoeren. Dat is een voor kleine zoogdieren aangepaste cameraval-opstelling (Smaal & Van Manen, 2022). Hiermee kunnen we ook andere soorten marters zoals de hermelijn en wezel, en zelfs muizen als stapelvoedsel voor deze soorten, meenemen in de monitoring. Ook bij het onderzoek naar boommarters met de gewone opstelling van de cameraval, kunnen andere soorten als ree, egel, vos, haas, konijn, das en eekhoorn meeliften (8). Onderzoek met cameravallen heeft enorme potentie om meer data te verzamelen van lastig waarte nemen zoogdieren. De grootste hordes nu zijn het efficiënt verkrijgen en verwerken van deze data, maar hier zijn naar verwachting de komende tijd grote stappen in te nemen. Steeds meer natuurliefhebbers zijn tegenwoordig immers in het bezit van een eigen cameraval en met kunstmatige intelligentie is beeldmateriaal steeds sneller te analyseren.

De verwachting is dat het in de toekomst ook voor vrijwilligers makkelijker wordt om met het meetnet mee te doen. Jaarlijks onderzoek op dezelfde locatie bespaart je de moeite om steeds weer een nieuwe geschikte plek te moeten zoeken en opnieuw toestemming te vragen aan een andere terreinbeheerder. Daarnaast zijn we ook achter de schermen constant bezig om de dataverwerking te stroomlijnen. Zo

7 Boomarter gelokt door blikjes sardientjes. (Foto: wildcamera)

8 Grafiek met het % van het totaal aantal locaties waar de soort geregistreerd is. In totaal zijn er in het NEM-meetnet tot nu toe vele duizenden waarnemingen verzameld van ten minste 34 zoogdiersoorten (905 locaties in 209 uurhokken waarvan 215/905 positief voor boommarters en 84/905 voor bunzing). Ook zijn veel waarnemingen van vogels, amfibieën en reptielen gedaan die hier buiten beschouwing worden gelaten.

maken we vanaf dit jaar gebruik van automatische beeldherkenning om te helpen met het op naam brengen van de waarnemingen.

Dankwoord

Dank aan de grote groep enthousiaste vrijwilligers die zich voor langer tijd hebben ingezet om de bunzingen en boommarters te monitoren. Ook dank aan de talloze terreinbeheerders die toegang hebben verleend aan de onderzoekers en iedereen die op andere wijze een bijdrage heeft geleverd aan het project. Martijn van Oene en Saskia Ruth bedankt voor de GIS-analyses en het kaartmateriaal. ■

Sil Westra, sil.westra@silvavir.com

Silvavir Ecologisch Advies

Vincent Elders

Zoogdierverseniging

Vrijwilligers gezocht

Wil je ook graag meedoen en helpen de bunzing, boomarter en alle bijvangsten in beeld te krijgen, dat kan, graag zelfs! Voor het vernieuwde meetnet zijn we op zoek naar enthousiaste vrijwilligers die, het liefst gedurende een langere tijd, jaarlijks één of meerdere locaties willen monitoren. Graag doen we een extra oproep uit naar natuur- en zoogdierwerkgroepen door heel Nederland, omdat zij bijdragen aan het langjarig borgen van de monitoring. Er zijn vanuit de Zoogdierverseniging cameravallen beschikbaar voor dit meetnet, maar met eigen cameravallen meedoen wordt ook zeer op prijs gesteld. Meer informatie vind je op de website van de Zoogdierverseniging. Daarin kun je je ook aanmelden.

Literatuur

De literatuurlijst van dit artikel vindt u door deze QR-codet te scannen, of bij de online versie van dit artikel: <https://delevende-natuurmagazine.nl/de-levende-natuur-nummer-03-2025/samenvatting-verspreiding-bunzing-en-boomarter/>

Bunzing en boommarter

Literatuur

Casaer, J., T. Milotic, Y. Liefting, P. Desmet & P. Jansen, 2019. Agouti: A platform for processing and archiving of camera trap images. Biodiversity Information Science and Standards.

La Haye, M., V. Dijkstra, N. Huizenga, S.A. Westra & Y. Liefting, 2017. NEM Verspreidingsonderzoek Bunzing Boommarter: inventariseren met cameravallen. Handleiding ten behoeve van Netwerk Ecologische Monitoring. Zoogdiervereniging, Nijmegen.

Smaal M. & W. van Manen, 2022. Detecting and monitoring small mammals with trail cameras. *Lutra* 65(2): 247-257

Twining, J. P., D. Kramer, K.A. Perkins, & A.K. Fuller, 2024. Landscape-scale population trends in the occurrence and abundance of wildlife populations using long term camera-trapping data. *Biological Conservation*, 290, 110398.

Westra, S.A., D. Bekker & V. Dijkstra, 2019. De herkolonisatie van Nederlands leefgebied door steen- en boommarter sinds 1960. *De Levende Natuur* 120-6: 221-225.

Westra, S.A., M. La Haye, Y. Liefting, N. Menses, 2021. Op weg naar gestandaardiseerd onderzoek met wildcamera's. *Vakblad voor Natuur, Bos en Landschap* #171: 16-19.

<https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=31883>